

Jiří Pinker

MIKROPROCESORY A MIKROPOČÍTAČE

Praha 2004

Je mojí milou povinností poděkovat panu Ing. Františku Kostkovi, CSc., za pečlivé přečtení rukopisu a za cenné připomínky. Obsahu i formě knihy to velmi prospělo.

Jiří Pinker

MIKROPROCESORY A MIKROPOČÍTAČE

Lektor František Kostka

Bez předchozího písemného svolení nakladatelství nesmí být kterákoli část kopírována nebo rozmnožována jakoukoli formou (tisk, fotokopie, mikrofilm nebo jiný postup), zadána do informačního systému nebo přenášena v jiné formě či jinými prostředky.

Autor a nakladatelství nepřijímají záruku za správnost tištěných materiálů. Předkládané informace jsou zveřejněny bez ohledu na případné patenty třetích osob. Nároky na odškodnění na základě změn, chyb nebo vynechání jsou zásadně vyloučeny.

Všechny registrované nebo jiné obchodní známky použité v této knize jsou majetkem jejich vlastníků. Uvedením nejsou zpochybněna z toho vyplývající vlastnická práva.

Veškerá práva vyhrazena

© Prof. Ing. Jiří Pinker, CSc., Plzeň 2004

© Nakladatelství BEN – technická literatura, Věšínova 5, Praha 10

Jiří Pinker: Mikroprocesory a mikropočítače

BEN – technická literatura, Praha 2004

1. vydání

ISBN 80-7300-110-1

OBSAH

	SLOVNÍK ANGLICKÝCH TERMÍNŮ	6
1	ÚVOD	9
2	ZÁKLADNÍ ČÁSTI A FUNKCE POČÍTAČE	11
2.1	Sběrníkové cykly	14
2.2	Periferní obvody	15
2.3	Adresové prostory	16
3	PROCESOR	19
3.1	Základní pojmy	19
3.2	Aritmeticko-logická jednotka	26
3.3	Příznakové bity	28
3.4	Další využití ALU	29
3.5	Prostředky pro zrychlení činnosti procesoru	29
3.6	Procesory typu CISC a RISC	32
4	ZÁKLADNÍ TYPY INSTRUKCÍ	33
4.1	Adresace v instrukcích	33
4.2	Typy instrukcí a jejich provádění	34
4.3	Využití příznakových bitů v instrukcích podmíněných skoků	43
5	OBVODY POČÍTAČE	45
5.1	Systémový řadič	46
5.2	Vnější sběrnice a řídicí signály	49
5.3	Adresové dekodéry a výběrová logika	55
5.4	Paměťová mapa	57
5.5	Nulování počítače	59
5.6	Generace a vnitřní rozvod hodinových impulzů	62
5.7	Diagnostické prostředky počítače	63
6	PŘERUŠENÍ PROGRAMU	67
6.1	Řadič přerušení	67
6.2	Činnost procesoru a řadiče při přerušení	71
6.3	Přerušení programu u jednočipových mikropočítačů	73
6.4	Latence přerušení	77
6.5	Zásady pro práci s přerušením	77

7	PAMĚŤ	79
7.1	Typy paměti	79
7.2	Požadavky na dynamické parametry paměti	81
7.3	Překrývání paměti	87
7.4	Programování paměti FLASH v systému	88
7.5	Rozšíření paměťového prostoru	90
7.6	Kanál přímého přístupu do paměti	92
8	ČÍTAČE A ČASOVAČE	97
8.1	Univerzální čítač/časovač	98
8.1.1	Režim čítání impulzů	98
8.1.2	Režim časování	101
8.1.3	Režim generace impulzů	105
8.2	Časovací jednotka CAPCOM	106
8.2.1	Záchytná jednotka	108
8.2.2	Porovnávací jednotka	109
8.3	Impulzní šířkový modulátor	111
9	VSTUPNÍ A VÝSTUPNÍ OBVODY	115
9.1	Řízení vstupních a výstupních obvodů	115
9.2	Paralelní vstupní a výstupní obvody	116
9.3	Sériové vstupní a výstupní obvody	124
9.3.1	Synchronizace přijímače s vysílačem	125
9.3.2	Znaková synchronizace	128
9.3.3	Bitová synchronizace	129
9.3.4	Ovládání sériového přijímače a vysílače	131
9.3.5	Spojení vysílačů a přijímačů	131
9.3.6	Sériové vstupní a výstupní obvody SPI	134
9.3.7	Sériové vstupní a výstupní obvody UART	136
9.3.8	Sériové vstupní a výstupní obvody CAN	138
9.3.9	Sériové vstupní a výstupní obvody IIC	142
9.4	Analogové vstupní a výstupní obvody	143
9.4.1	Analogové vstupní obvody	143
9.4.2	Analogové výstupní obvody	147
	SEZNAM GRAFICKÝCH SYMBOLŮ	151
	REJSTRÍK	153
	LITERATURA	155

SLOVNÍK ANGLICKÝCH TERMÍNŮ A ZKRATEK

anglicky	česky	kapitola (prvý výskyt)
acceptance filter	příjmový filtr	8
accumulator	střadač	3
acknowledge	potvrdit	8
ACR Acceptance Code Register	registr příjmového kódu	8
ALU Arithmetic-Logic Unit	aritmeticko-logická jednotka	3
AMR Acceptance Mask Register	registr příjmové masky	8
auto scan	postupné převádění skupiny vstupních kanálů	8
auto scan continuous	opakované převádění skupiny vstupních kanálů	8
auxiliary carry	pomocný přenos	3
bank switch	přepínač bank (registrů)	3
bidirectional	dvojsměrný	8
bit error	chyba v bitu	8
bit stuffing	vsouvání bitů	8
BIU Bus Interface Unit	instrukční jednotka	3
bottom	dno (zásobníku)	3
broadcasting	vysílání výzvy, určené všem	8
burst	skupina, shluk impulsů	8
bus cycle	sběrníkový cyklus	5
CAN Controller Area Network	viz vysvětlení v kapitole 8	8
capture	zachytit	8
carry	přenos	3
CAS Column Address Select	výběr adresy sloupce (u dynamické paměti)	7
CCR Condition Code Register	registr příznaků	3
CISC Complex Instruction Set Computer	počítač se složitým souborem instrukcí	3
compare	porovnat	8
controller	řadič	3
CSMA/CD+AMP Carrier Sense, Multiple Access/Collision Detection + Arbitration on Message Priority	viz vysvětlení v kapitole 8	8
destination address	adresa cíle dat	4
direct address	přímá adresa	4
DMA Direct Memory Access	přímý přístup do paměti	7

anglicky	česky	kapitola (prvý výskyt)
EA External Access	vnější přístup	5
embedded computer	zabudovaný, vložený počítač	2
EU Execution Unit	výkonná jednotka	3
FIFO First In - First Out	paměť fronty	8
flags	příznakové bity	3
GPR General Purpose Register	univerzální registr	5
GPT General Purpose Timer	univerzální čítač/časovač	8
half-carry	poloviční přenos	3
handshake	korespondenční provoz	8
IE Interrupt Enable	povolení přerušení	6
IIC, I ² C Inter-Integrated Circuit Bus	viz vysvětlení v kapitole 8	8
immediate	bezprostřední (data)	4
IMR Interrupt Mask Register	registr masky přerušení	6
indexed address	indexová adresa	4
indirect address	nepřímá adresa	4
instruction cycle	instrukční cyklus	3
INT Interrupt	přerušení (programu)	3
INTA Interrupt Acknowledge	potvrzení přerušení	6
interrupt controller	řadič přerušení	6
interrupt latency	latence přerušení	6
IRQ Interrupt Request	požadavek na přerušení	6
IRR Interrupt Request Register	registr požadavků na přerušení	6
ISR In-Service Register	registr obsluhovaných požadavků	6
left justified	zarovnaný zleva	8
LIFO Last In – First Out	zásobníková paměť	3
LSB Least Significant Bit	nejnižší, nejméně významný bit	4
MAC Multiply And Accumulate	vynásobení a přičtení	3
master	hlavní (stanice)	8
MC Machine Cycle	strojový cyklus	3
memory map	paměťová mapa	5
microcontroller	mikrořadič	2
misalignment	nesprávné zarovnání slov	5
mnemonic code	mnemotechnická instrukce	4
MSB Most Significant Bit	nejvyšší, nejvýznamnější bit	4
nested	do sebe vložené (podprogramy)	6
nibble	půlbyte	4
NMI Non-Maskable Interrupt	nemaskovatelné přerušení	6
NRZ Non-Return to Zero	bez návratu k nule	9

anglicky	česky	kapitola (prvý výskyt)
op-code	operační kód, operační znak, instrukční kód	3
OTP One-Time Programmable	jednou programovatelná (paměť)	7
overflow	přetečení	3
overrun error	ztráta dat	8
page	stránka	7
parity	parita	3
PC Program Counter	čítač instrukcí	3
pipeline	zřetěžená struktura	3
PLL Phase Locked Loop	fázový závěs	5
port	brána	2
PSW Program Status Word	stavové slovo programu	3
PWM Pulse-Width Modulation	impulsní šířková modulace	8
quasi-bidirectional	kvazi-dvojsměrný, neúplně dvojsměrný	8
RAS Row Address Select	výběr adresy řádku (u dynamické paměti)	7
relative address	relativní adresa	4
reload	znovu nastavit	8
request	požadavek	8
reset	nulování	3
retriggerable	znovuspustitelný	5
right justified	zarovnaný zprava	8
RISC Reduced Instruction Set Computer	počítač se zjednodušeným souborem instrukcí	3
RS 232 C Recommended Standard	(doporučená) norma RS 232 C	
RTR Remote Transmission Request	požadavek na přenos z jiné stanice	8
SFR Special Function Registers	registry speciálních funkcí	5
shadow ROM	stínová ROM	7
sign	znaménko (čísla)	3
SIM System Integration Module	modul pro integraci systému (vzájemnou spolupráci jeho částí)	5
single channel continuous conversion	opakovaný převod jednoho vstupního kanálu	8
single channel conversion	převod jednoho vstupního kanálu	8
SJW Synchronization Jump Width	synchrizační skok	8
slave	podřízený (stanice)	8
SOF Start of Frame	začátek rámce	8
source address	adresa zdroje dat	4

anglicky	česky	kapitola (prvý výskyt)
SP Stack Pointer	ukazatel zásobníkové paměti	3
SPI Serial Peripheral Interface	sériové periferní rozhraní	8
SWI Software Interrupt	softwarové přerušení (instrukce)	6
system controller	systémový řadič	5
TAR Temporary Address Register	pomocný adresový registr	3
TDR Temporary Data Register	pomocný datový registr	3
token passing	předání pověření	8
top	vrchol (zásobníku)	3
UART Universal Asynchronous Receiver-Transmitter	univerzální asynchronní přijímač-vysílač	8
VLSI Very Large Scale Integration	velmi velká integrace	2
wait-state generator	generátor čekacích taktů	5
WDT Watch-Dog Timer	diagnostický časovač	5
zero	nulovost (výsledku, obsahu)	3